

Сравнителни перспективи и конкурентни обяснения: Разговор за новото редуccionистко предизвикателство към социологията

Трой Дъстър^x

Четейки в списанията и в интернет, постоянно се сблъсквам със съобщения за разкрити зависимости между ДНК-особеностите и най-различни характеристики, способности, наклонности и заболявания, които звучат научно и много убедително. Психолози, неврофизиолози и генетици постоянно ни убеждават, че всичко, което се случва в обществения живот е заложено в гените на човека.

Още Емил Дюркем привеле убедителни доказателства срещу психологическия редуccionизъм. Те изцяло се отнасят и за новия вид генетичен редуccionизъм, който отново претендира да дава истинско научно обяснение на социалните процеси. Причината за успеха на редуccionизма е в характера на тази неприятна наука - социологията, която разкрива болезнени истини за обществото, в което живеем. Истини, които управляващите, а и всички, които ги устройва действителността, в която живеем, не желаят да чуят. Колко по-удобно е да ни обяснят престъпността, бедността, агресията, лошото здравеопазване и образование с генетични, а не със социални сили и да приемем, че нещата природно са такива, каквито са, и няма възможности за промяна или пък да ни обещава да излекуват социалните злини с хапчета. Статията по-долу хвърля светлина върху развитието на новия сциентистки редуccionизъм и показва пред какви нови предизвикателства е изправена социологията.

Иван Евтимов-преводач¹

* *
*

Социологията се изправя пред три важни предизвикателства в идващите десетилетия. Първото е нарастващият авторитет на редуccionистката наука, за което отчасти доказателство е стряскащото небалансирано разпределение на финансирането за изследвания по широк кръг от проблеми – от неравенствата в здравеопазването и образованието, до обясненията за алкохолизма и насилието.

Второто е очакваната експанзия на данни за процесите „вътре в тялото“. Директно свързано с второто предизвикателство е третото – блокира се публикуването на вече събрана информация за социалните и икономически сили и намалява събирането на такива данни.

От един общ институт, който се е казвал „Институт за историята на производство на знание“, през 1905 г. социолозите се отделят в „Американска социологическа асоциация“ (АСА) и през 1906 година е нейната първа годишна конференция.

Подобно на първоначалното отделяне на социолозите от икономистите, новосформираната социологическа асоциация с времето започва да следва железния закон на олигархичните тенденции (Мишелс 1966). Въпреки че постига забележителна професионална съгласуваност относно легитимните граници на нейния научен интерес, организацията на свой ред започва да се разцепва. Социолозите, които искат да са повече ангажирани със социалните проблеми, формират „Общество за изучаване на социалните проблеми“. Африкано-американските социолози, които искат да отделят по-голямо внимание върху расовото неравенство, също се отделят в „Асоциация на черните социолози“. Подобно на тях феминистичното движение иска по-голямо фокусиране върху темите за пола и се откъсва от АСА, за да сформира „Социология за жените в обществото“. Роенето продължава и символните интеракционисти формират „Общество за изучаване на символните взаимодействия“, а тези които искаха да видят по-голямо приложение на социалното научно знание, създадоха „Общество за приложна социология“.

И ако имаше обща нишка, която обединяваше дисциплините, тя беше общото разбиране за мощната роля на социалните сили в обяснението на човешкото поведение. На това разбиране се дължеше продължилата един век съпротива срещу анализи на малки общности или на индивидуално равнище (кръв, гени, невротрансмитори) и с тях да се обяснява престъпността и расизма.

Сравнителни перспективи пред феномена рутинни черти на живота ни.

Няма нищо необичайно или странно в идеята, че социалната позиция определя какво вижда индивидът. В брилянтната си монография Карл Манхайм (1936) развива тази тенденция като един от първите принципи на социологията на знанието. Явната причина за различните интерпретации на това, което виждаме, е че индивидите имат твърде различни лични и социални истории, перспективи, сексуални ориентации, религиозни или секулярни възгледи и т.н.

Алфред Шутц (1955), забележителният феноменологист въведе фундаменталното допускане, лежащо под човешката обмяна вътре в дадени групови граници, така нареченото „допускане за реципрочността на перспективите“. Аз допускам и аз допускам, че другият допуска, че ако той или тя стои където аз стоя, той или тя ще вижда същото, което аз виждам“. (р. 163)

Когато това допускане е рутинно нарушено има ограничени избори – един от нарушителите да формира нова група с еднакво мислещи хора. При дадени обстоятелства това би било здравословно развитие, стратегия, която отглежда и усилва новопоявилата се перспектива. Опасността обаче е, че така се избягва ангажиментът с алтернативните перспективи.

Тази статия е за особената версия на желателното мислене и е разделена на три части.

Първата част документира серии от развития, в които множество несвързани изследвания имат нещо общо – опитът да се обясни човешкото поведение или здравословното състояние, като се гледат само данните отвътре на тялото. Аз се спирам на здравето и престъпността, защото това са областите, в които се прилага високата технология на молекулярната генетика – област, в която съм работил повече от 20 години като член на Националния комитет за изследване на човешкия геном. Подобни изследователски програми могат да се намерят и в други области.

Втората част описва нарастващото предизвикателство към социологията, драматичното отклонение в събирането на данните в изследователските програми и в решенията за финансиране, което води до увеличаване на информацията за процесите вътре в тялото, съчетано с не-финансирането или блокирането на изследванията на факторите извън тялото.

Третата част предлага начините, чрез които социолозите могат да посрещнат тези предизвикателства, като се ангажират в събирането на данни на мястото на производството на знания, за да разкрият социалните сили, променяйки конструкцията на познавателните изисквания.

ПЪРВА ЧАСТ

В средата на 1970-те години Националната академия на науките (НАС) образува група от академични изследователи (социални и природни учени), които да изследват влияещите на мозъка субстанции. Мултидисциплинарният колектив беше композиран от хора с опит в изследването на тези субстанции. Някои имаха опит в проучването на хероина и кокаина, други с психотропната медицина и други с алкохола. Когато стана дума за алкохола, беше зададен въпросът: “Защо равнището на алкохолизма е толкова

високо сред индианците и аборигените в Канада и в Австралия?“

Според Индианската здравна служба, например, равнището на смъртност от алкохол е седем пъти по-високо при индианците, отколкото при общата американска популация. (Beauvais 1998:255).

Аз заедно с останалите социални учени намирах отговора за очевиден. Тези групи в продължение на два века са преживели размествания. Те са били насилствено премествани от техните земи и често настанявани в области, за които те не са имали никакви познания за възможностите на земята. Като резултат на тези премествания тяхната хранителна диета е драматично променена, социалната им организация, семейните им структури и икономиката им - разрушени.

Условията им на труд също така са фундаментално променени.

Накрая, членовете и на групите са получили достъп до евтин алкохол.(Beauvais 1998; Beresford and Omaji 1996:1135; Spicer 1997). Ние казахме – „всичко това кара хората да пият.“

Нашите колеги от природните науки (невролози и молекулярни генетици), гледайки на това астрономически високо равнище на алкохолизъм, казаха, че те ще търсят модели на невротрансмисия и специфични генетически маркери, които е по-вероятно да съществуват сред тези три групи. Една от първите хипотези беше за преобладаването на „алкохолен дехидрогенен полиморфизъм“, ADH2 сред тези групи.(Wall et al. 1997). Друга хипотеза беше, че в хората от тези групи липсва защитната генна мутация, позволяваща разграждането на алдехид ензима. (Kibbey 2005).

Всички в групата наблюдавахме високото равнище на алкохолизъм сред специфичните групи, но природните учени, независимо от изключително многото доказателства за социална разруха, решиха да изследват невроадаптацията на молекулярно и клетъчно равнище, търсейки определени невронни кръгове в мозъка, които да обяснят алкохолизма сред тези популации.

Социалните учени наблягаха на нуждата да се разбере ролята на външните от тялото фактори за високото равнище на алкохолизъм сред тези групи, а именно социалните, историческите, политическите, икономическите и културни сили. Още в ранната 1835 г. Алексис де Торквил, когато отхвърля възгледа, че туземците в Съединените щати са варвари, пише следното:“Когато са живеели в прериите, от които те сега са изтласкани, те са имали твърде малко потребности. Те сами са си правели оръжията, пиели са само водата от реките, а животните, които са ловували, им осигурявали храната и дрехите. Европейците донасят пушките, желязото и брентито сред туземците от Северна Америка. Те ги убеждават да заместят своите дрехи, които преди са задоволявали

индианската простота в обличането, с нашите дрехи. Те вече не ловуват за храна, а за да разменят своя улов за нещата, които европейците им предлагат.” (р. 296)

Това е голямата картина и е далеч от генетическата редукция, която, разрушавайки допускането на Шутц за реципрочност на перспективите, не може да постигне цялостност и следствията от победата на едната перспектива над другата е трудно да се оценят.

Например, Националният институт за алкохолно злоупотребяване и алкохолизъм (NIAAA) вижда своята мисия да поддържа и ръководи биомедицински и поведенчески изследвания върху случаите, следствията, леченията и превенцията на алкохолизма и проблемите с алкохола. (NIAAA 2005:2). Но в стратегическия план на NIAAA за 2001 – 2005 година се определят следните цели:

1. Да се идентифицират гените, които са включени в нарушения, свързани с алкохола;
2. Да се идентифицират механизмите, асоциирани с невроадаптациите на множествата равнища на анализ;
3. Да се идентифицират научно обоснованите превантивни интервенции (пиене по време на бременност, колежанско пиене и т. н.);
4. По-нататъшно очертаване на биологичните механизми, включени в биомедицинските следствия, асоциирани с ексцесивната алкохолна консумация;
5. Да се открият нови механизми, които да намалят пристрастяването към алкохола, намаляването на повторното лечение и акселериране на възстановяването на алкохолно увредените органи;
6. Напреднало знание за влиянието на средата за изявата на гените, включени в поведение, асоциирано с алкохола, включително уязвимите години и определени популации;
7. По-нататъшно изясняване на връзката между алкохола и насилието.

СРАВНИТЕЛНИ ПЕРСПЕКТИВИ И КОНКУРИРАЩИТЕ СЕ ОБЯСНЕНИЯ

Мидланк (2004) посочва, че този план решително се насочва към процесите вътре в тялото и даже когато се споменава влиянието на средата, това влияние се свързва с изявата на гените. Планът на NIAAA наемква как и защо социологическото обяснение за алкохолизма губи определението си на научно обяснение пред „базисните процеси, които се разгръщат вътре в тялото“.

А всичко това има директни следствия върху начина, по който се финансират изследванията. През 1990 г. 64% от финансираните проекти са за биомедицински и неврологични изследвания, а през 2002 г. този процент е вече 70%.

Тенденцията да се привилегирват подобни подходи за обяснение на сложно социално поведение достига своя зенит в подхода на Националния институт по здравеопазване (НИИ) при изследване на насилието.

БАЗИСНИТЕ ПРОЦЕСИ ПРОТИВ СОЦИОКУЛТУРНИТЕ ОБЯСНЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО

Следващата част е частично описание на срещата на „Националния комитет за духовно здраве“ през февруари 1992 година. След една реплика на Фредерик Гудуин, по това време директор на „Администрацията за духовно здраве и алкохолни и наркотични злоупотреби“ (ADAMHA), се изказа Луис Съливан, секретар на „Здравните и хуманни услуги“ (малко по-късно назначен за директор на ADAMHA). Той каза: “Ако вземете за пример мъжките маймуни, грубо само половината от тях доживяват до възрастни. Другата половина умира от насилие. Такъв е природният инстинкт на мъжките, да се избиват едни други. И това има едно интересно еволюционно приложение, защото хипер агресивните маймуни са също и хипер сексуални и така те компенсират смъртта на половината от тях. Някой може да каже, че когато има някаква загуба на социална структура в обществото и особено в гъсто населените градски райони, то те се превръщат в джунгла. Така ние се връщаме назад към един по-природен начин на живот, без социалния контрол, който сме си наложили с развитието на цивилизацията. Това ни напомня, че въпреки интереса ни към индивидуалните фактори в изследванията на биологичните и генетични различия, загубата на структури в обществото е може би причината за удвояване на насилието между младите в последните 20 години.“

През 1993 г. беше сформиран панел за изследване на насилието, който да обедини усилията на институтите, имащи отношение към него, и аз бях включен в него. ADAMHA трябваше да препоръча къде да се съсредоточи финансирането, за да се покрият празнините в нашето знание за насилието. Въпреки изказването на новия директор, 80% от изследванията в панела бяха насочени към индивидите или към малки групи за анализи на клетките, невротрансмитерите и гените. Липсата на баланс беше толкова голяма, че членовете на природните науки – психиатри и психолози, чувстваха нуждата да дадат някакво обяснение на социалните учени, включени в панела. Социалните учени изтъкваха, че насилието се среща в едни общности повече, отколкото в други. Но членовете на биологичните науки заявиха, че те се интересуват от базисните процеси. Ние, непринадлежащите към точните науки, изследвайки социалните, културни, икономически и политически сили, също можем да допринесем

за обяснението на различните равнища на насилие в обществото. Но те бяха непреклонни, че първо трябва да се разберат най-дълбоките, базисни причини за насилието, лежащи в индивида. Те бяха убедени, че ако разберат механизмите за контрол на невротрансмисията, ще решат един по-фундаментален научен проблем. Социалните фактори се отнасяха до политиката и те не могат да се дефинират като научен проблем.

Според разпространеното разбиране за науката, всеки опит за изследване на човешкото поведение в единица на анализа по-голяма от отделната личност е уязвим, защото може да бъде наречен политически, хуманитарен и не отговарящ на научните критерии.

Напротив, изследвания, които се занимават с индивидуалното тяло или с елементи от това тяло (биохимия, невропсихология, молекулярна генетика и т.н.) се разглеждат като легитимни кандидати за научен статус.

Когато единицата на анализ се разшири, то тогава насилието се разглежда като проблем на здравеопазването, като влияещо върху сърдечните болести, заболяванията от рак и инфекциозните болести. Така се приема, че най-добрият начин да се намали смъртността е да се намали насилието чрез образование за рисковете от него.

Официалната статистика показва, че равнището на самоубийства сред афро-американците е 12 пъти по-голямо, отколкото сред белите. (Мичиганско национално изследване – 2005 г.) Има ли някакъв шанс изучаването на базисните процеси вътре в тялото да обяснят разликите в равнищата? Могат ли учените с основание да вярват, че базисните процеси са толкова различни при черните и белите?

Колкото и елементарен да е този подход, търсещ причините в тялото, днес той се прилага към всяка една област – образователните постижения, равнищата на престъпност, високото кръвно, равнищата на заболявания от рак и от сърдечни болести. Половината от всички заболявания от рак са диагностицирани между хората, които живеят в индустриалния свят, въпреки че тази група представлява само една пета от световната популация. (Steingraber 1997:59–60). Световната здравна организация събира данни за рака от 70 страни и заключава, че поне 80% от всички заболявания от рак се дължат на влиянието на средата. (Proctor 1995:54–74). Ранната смърт в не-индустриалния свят може би обяснява някои от тези различия, но изучаването на мигрантите е едно от тези средства, които позволяват да се изолират средовите фактори при заболяванията от рак. Мигрантите в Австралия, Канада, Израел и САЩ илюстрират тези модели. Да вземем еврейските жени, които мигрират от Северна Африка, където ракът на гърдата се среща много рядко, в Израел, където заболяването е много разпространено. Първоначално рискът тези жени да заболели от рак на гърдата е

наполовина по-малък, отколкото при жените, родени в Израел, но след 30 години рискът става еднакъв (Steingraber 1997:61–62).

При едно от най-убедителните средови изследвания на рака изследователите са намерили статистически значими корелации между използването на селскостопански химикали и смъртността от рак. Те са изследвали 1 497 селски местности в САЩ. (Pickle et al. 1989).

В САЩ равнището на рак на простата сред афро-американците е два пъти по-голямо, отколкото сред белите. Ако започнем с тези данни, без никакъв интерес към историята, социологията или епидемиологията, то изглежда, че е научно легитимно да питаме дали расата не е виновна.

Както има молекулярни генетици, които търсят да обяснят пристрастеността към алкохола сред индианците с техните гени, така има и генетици, които търсят да намерят специални гени сред черните американци, които да обяснят по-големия брой на заболели от рак на простатата.

Но много по-правдоподобно обяснение идва от анализа на постоянното структурно разположение на черните американци в продължение на два и половина века. През целия този период те живеят на места близо до токсични производства и във висока бедност. (Bullard 1990; Sze 2004)

Историята на четирите десетилетия изследвания на случаите на рак се повтарят даже с още по-силно предизвикателство към социологията при изследванията на високото кръвно налягане и сърдечните болести.

Класическото епидемиологично изследване на Клаг (Klag et al. (1991) показва, че колкото е по-черна кожата на индивида, толкова по-висока е вероятността да има високо кръвно налягане. Те заключават, че въпросът за връзката между расата и сърдечните проблеми не е биологична или генетична по произход, но има биологически ефект, който се дължи на високия стрес, поради липсата на достъп до качествени стоки, безработицата и липсата на жилища. Ефектът е биологически (високо кръвно налягане), но произходът е социален.

Но другата перспектива търси проблема в тялото на черните американци и е потвърдена от едно изключително решение на Агенцията за храни и лекарства да се изработи лекарство, намаляващо кръвното налягане специално за черната популация.

ВТОРА ЧАСТ: КАКВО Е УВЕЛИЧАВАЩОТО СЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА СОЦИОЛОГИЯТА

Предизвикателството обхваща четири взаимосвързани части:

1. Тенденцията да се дава приоритет при финансирането на така наречената „научна работа вътре в тялото”, за да се обясни сложно социално поведение и свързаните с него здравословни проблеми;
2. Бързата поява и разпространение на националната база данни за ДНК;
3. Унищожаването или блокирането на достъпа до данни за социалните, икономически и политически аспекти на здравето, данни за професията, заетостта и данни за социалната стратификация;
4. Принудителна „молекуляризация на расата“ при практическото прилагане на човешката молекулярна генетика - от създаването на лекарства до опита да се идентифицира расата на човека чрез информационни маркери в ДНК, наследени от предците.

През 2003 NIAAA закри базата данни за алкохола и алкохолните проблеми - жизнен ресурс за изследователите от социалните науки, клиницистите и политиците. Това решение е само върхът на айсберга на една тревожна стратегия.

През януари 2005 г. Американската комисия за граждански права реши и прочисти 20 документа с важни социални данни от своята интернет страница, включително и докладите за:

1. Доклад за последствията от събирането от правителството на данни за расата във връзка с гражданските права;
2. Доклад за здравните проблеми на индианците;
3. Доклад за трагедиите около границата с Мексико, при които нелегални имигранти умират в пустинята;

Поведенческите генетици търсят генетични маркери, които те могат да асоциират със сложни поведенчески модели като престъпност, поемане на риск, насилие, интелигентност, алкохолизъм, маниакална депресия, шизофрения и хомосексуалност. В последното десетилетие изследователите твърдят, че са намерили връзка между ДНК и познавателните способности на децата (Chorney et al.

1998:159–66); престъпността (Jensen et al. 1998); насилието (Caspi et al. 2002) и трудното задържане на вниманието/хиперактивно разстройство (Smalley et al.2002).

Ново развитие сред генетиците обещава да разкрие генетичните различия между групите. Създадена е карта за разглеждане на секциите на ДНК, за да се намерят маркери с цел да се разкрият различията.

Тези нови молекулярни техники позволяват на изследователите да корелират маркери за расовата основа с различни видове поведения като, например, насилие и импулсивност. Тези нови техники позволяват да се открие нова ера за научни

доказателства на теориите за расовите и етнически различия в социалното поведение. Социалните и културни фактори винаги повлияват генетическите изследвания, започвайки с въпроса: Защо дадени поведения са избрани за генетичен анализ? В продължение на последните десетилетия научната и популярна литература пропагандира елементарни генетични обяснения за множество сложни социални поведения като сексуалните предпочитания, рисково поведение, алкохолизъм и даже това да бъдеш бездомен. Такава е историята на използването на генетични обяснения, които оправдават разликите в социалната стратификация и в поведението на тези, които са на дъното на икономическия ред. (Black 2003; Kevles 1985; Reilly 1991).

Десетилетия социалните учени документират съществените неравенства между училищата в САЩ. В последните години увеличаващото се отказване на бялата средна класа от частните училища изостри тези неравенства в много градски области. Но и преди един век се твърдеше, че разликите в интелигентността (IQ) най-добре се обясняват от генетиката. Въпреки че предишните твърдения за генетичната основа на IQ различията използваха множество корелации при изследванията на близнаци, всички се основаваха на данни извън тялото и чак след това правеха заключения за генетичните различия. С новите евтини компютърни технологии поведенческите генетици са способни да се фокусират върху данни, които да им позволят директно да се насочват към ДНК моделите.

Защо социолозите трябва да се безпокоят за това развитие?

Първо, институциите систематично унищожават бази данни за социалните фактори и процеси. Това намаляване на достъпа до социални данни е съпътствано с нарастването на събирането на ДНК от обикновените граждани. Великобритания е в авангарда на това развитие, но има много индикации, че това няма да е за дълго. През 2004 г. Английският парламент прие закон, позволяващ на полицията да взема ДНК проби от всеки арестуван по някаква причина, включително и от хора, които не са обвинени в престъпление. Всички тези проби се съхраняват. Днес базата данни с ДНК има 2,8 милиона генетични „пръстови отпечатащи“ плюс 200 000 неидентифицирани проби от местата на престъпления. Базата данни се попълва от 10 000 до 20 000 проби на месец. Целта е да се обхване по-голяма част от възрастовото население. Много скоро базата данни ще съдържа проби от 10 милиона души, което я прави най-голямата база данни с ДНК в света.

ПРАРОДИТЕЛСКИ ИНФОРМАЦИОННИ МАРКЕРИ, ИДЕНТИФИЦИРАЩИ РАСАТА ЧРЕЗ ДНК.

В последното десетилетие изследователите, използващи молекулярни генетични технологии, направиха забележителни твърдения в научната литература, а именно, че е възможно да се установи расата на личността, гледайки на специфични маркери в ДНК. (Lowe et al. 2001; Shriver et al. 1997).

Например, изследването на Танг (Tang et al. 2005) показва капацитета на ДНК-изследванията да идентифицират расата и отправя директно предизвикателство към социолозите, които твърдят, че расата е само социален конструкт. Генетичният клъстер анализ на маркерите, произведени от четирите главни клъстера е показал перфектно съвпадение между резултатите от изследването и твърденията на изследването към коя раса принадлежат.

Също през 2006 г. Станфордският университет направи следното изявление за пресата: “Последното изследване, проведено в Медицинското училище на Станфорд оспори широко разпространеното вярване, че расата е само социална конструкция и даде доказателства, че расата има генетична основа.”

Събирането на ДНК-информация в САЩ бързо се разширява, откакто през 1994 г. Конгресът прие закона за ДНК-идентификацията и възложи на ФБР да създаде национална база данни за ДНК – „Комбинирана ДНК-индексна система“ или (CODIS). През 2003 г. Конгресът прие закон за разширяване на CODIS, така че базата да включва данни не само за арестуваните, но и за хора, които са били задържани за кратко, но не им е било повдигнато обвинение.

Въпреки че търсенето на информация в огромната система от база данни изглежда обезкуражително, компютърните технологии стават все по-ефективни и изключително бързи. За по-малко от секунда (за около 500 микросекунди) те проверяват 100 000 файла.

Всичко това улеснява провеждането на изследвания, които търсят корелации между генетично установената раса, предразположеността към определени заболявания и към престъпни и антисоциални поведения.

През 2003 година полицията в Батон Руж, Лос Анджелис разследва 1000 бели мъже, за подозрение в изнасилване и убийство, поради това, че напомняли с нещо описанията, направени от очевидец. Направен им е ДНК-анализ и компанията установява, че един от заподозрените, има 85% африкански произход и той е обявен за извършителя (Touchette 2003). Компанията широко рекламира обяснителната сила на ДНК-анализа, въпреки че накрая извършителят се оказва друг. Проблемът е в суперкомпютъра, който произвежда убедителни, но неверни корелации на ДНК-маркерите.

Въпреки че нещата изглеждат технически сложни, те могат лесно да се обяснят. Всеки

индивид има три милиарда основни двойки от ДНК. Всички хора на земята споделят 99,9% идентични ДНК-вериги. Но останалите 0,1 % различия означават, че има най-малко три милиона различия между всеки двама индивиди, или всеки две групи от индивиди. Съвременната супер компютърна технология може да намери различия между които и да се две групи, независимо дали тези различия имат някакво отношение към изявата на гените. Супер компютърът може да бъде програмиран да намери различия в ДНК- веригите между които и да са две групи, избрани произволно или случайно. Използвам в лекциите си прост пример, като разделям аудиторията на две групи, прекарвайки мислена линия през средата на стаята. Проучването на лявата група и дясната група би имало ниска достоверност и много малък шанс да открие нещо. Но ако всяка от тези две групи съвпада в характеристиките си с реални социално значими категории като раса, етнос и социална страта, демонстрираните различия между групите ще отразяват различията в обществото.

Проблемите, които възникват са следните:

1. Увеличаващият се натиск за създаване на национални ДНК-база данни;
2. Унищожаването на все повече и повече база данни за социалните категории;
3. Разширяването на расово маркираните ДНК-база данни и неизбежното търсене на алтернативно обяснение на човешкото поведение.

ТРЕТА ЧАСТ: КАКВО ТРЯБВА ДА НАПРАВЯТ СОЦИОЛОЗИТЕ, ЗА ДА ОТГОВОРЯТ НА НАРАСТВАЩИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Социолозите могат да стоят настрана, наблюдавайки парада на редуccionистката наука, твърдейки, че всичко това е „социално конструирано“. Това няма да бъде достатъчно при положение, че нараства финансирането и по този начин се придава легитимност на така наречените базисни процеси вътре в тялото.

СОЦИОЛОГИЧЕСКИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И СОЦИОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА В СЪСТОЯНИЕ НА „НОРМАТИВНА КОНСТРУКЦИЯ“

Когато се позоваваме на аргумента за социалната конструкция, необходимо е повече време, за да се покаже как нормата се конструира. Как теоретичният анализ за социалния живот има преки последствия.

Двата силно различни подхода за изучаването на девиантното поведение, законът и криминалната правна система най-добре илюстрират тези следствия. В средата на 20-ти век доминират две конкуриращи се школи на мислене в тази област.

Колумбийският университет е представител на ориентацията, при която Робърт Мертон

(1949 – 1990) и неговите студенти изследват отношенията между света на девиантите и нормалните чрез емпирична стратегия, която се основава на официалните статистически доклади на полицията. Изследователите допускат, че събираните от ФБР данни акуратно отразяват девиантното и криминално поведение. Работещите в тази традиция понякога се ангажират с изследвания на поле, но преобладаващото мнение е, че няма голямо разминаване между официалната статистика и реалния свят и няма основание за безпокойство.

Чикагският университет е представител на другото направление, което има дълга традиция в изследване на това, което те наричат „натурални мрежи“. Изследователите от Чикаго се ангажират в непосредствени наблюдения на така наречените скитници, гангстери и проститутки. Те прекарват години в събиране на информация чрез стратегията на включеното наблюдение. Техните изследователи влизат в мрежите на девиантното поведение. Според фолклора, един от видните социолози от този период е арестуван със свалени гащи, изследвайки проституцията. Университетската администрация и в-к „Чикаго трибюн“ искат неговото уволнение. Историята предлага цветиста илюстрация на подхода, който изисква изучаване на поведението в неговите натурални мрежи. Изследователите не се занимават с престъпленията на белите якички и с корпоративните престъпления, а документират поведението и практиките на тези, които вече са поставени в девиантните категории.

Накратко, изследователите и в Чикаго, и в Колумбия подхождат към изучаването на девиантното по различни, но фундаментално важни подходи. Но и двете школи провеждат изследванията в емпиричния свят, който те приемат на доверие.

В този контекст трета група от изследователи предизвикват епистемологията на цялото изследователско поле и променят фокуса на теорията и изследванията. Аарон Цикорел (1976) и Егон Битнер (1967) убеждават полицията да им позволи да пътуват с тях на рутинните им обиколки и да наблюдават техните арести.

Дейвид Суднов (1965) наблюдава реалния процес в офиса на обществените защитници и записва начините, по които прокурорите работят заедно, за да осигурят присъда за едни от задържаните и как на други индивиди им се дава възможност да се пазарят за по-мека присъда.

Ирвинг Гофман (1959) прониква в психиатрична болница и изучава начините за вземане на решения, с което проправя път на следващата генерация изследователи на проблемите на душевното здраве. Девиантността се оказва средство за по-добро разбиране на това как социалните институции и организации конструират нормите и реда. Например Ирвинг Зола (1966) наблюдава в болниците комуникацията между

лекаря и пациентите. В това вече класическо изследване той проучва как евреи, италианци и ирландци съобщават различни симптоми за едно и също физическо състояние, което повлиява на това как лекарят ги интерпретира, диагностицира и категоризира. Изследването показва как чистото теоретизиране за нормите може да бъде цялостно разстроено. Знанието, че ирландците са стоици, а италианците по-експресивни при докладването на едни и същи симптоми има приложение при развитието на теорията за етническите различия в здравето и болестта.

Тези изследвания прилагат методология, която е паралелна или допълваща на Чикагската школа. Основното допускане е твърде различно. Чикагските социолози се опитват да научат повече за истинските характеристики на девиантите. Новият подход започва с новото списание „Социални проблеми” и повдига въпроса: „Защо някои се поставят в определени категории, а други не, въпреки че и едните, и другите са ангажирани в еднакви или подобни поведения? Какво във социалния процес позволява това да се случи?”

Когато Китсус и Цикорел (Kitsuse and Cicourel 1963) се опитват да публикуват класическата си статия за липсите в официалните статистики, всички големи социологически списания (*The American Sociological Review*, *the American Journal of Sociology*, and *Social Forces*) я отхвърлят, защото тя е една атака към основите на обществото. Рецензентите от Чикагската и Колумбийската школи се тревожат, че „ако официалните статистики като цяло не представят социалната реалност, ние трябва да се върнем към началото и да преосмислим и преориентираме теорията и изследванията. Но Хауард Бекер става редактор на „Социални проблеми”, списание, отделило се от списанието „Общество за изучаване на социалните проблеми“, и нови рецензенти одобряват публикацията. В следващите няколко години няколко публикации ефективно предизвикват и отхвърлят по-ранните школи. Появяват се множество конкуриращи се парадигми от етнометодологията до марксизма. Всяка една от тях има свой подход в изучаването на девиантността и нормалността. Същевременно професионалният скептицизъм по отношение на безкритичното приемане на официалната статистика има дълбок ефект върху епистемологичния кризис, обхванал този раздел на социологията.

Има мощни организационни мотиви за полицейските служби да демонстрират ефективността си при разкриване на престъпленията.

Според Китсус (1962) социалният подход към девиантното изисква от изследвателя да излезе извън методологията на проучване на натуралните мрежи и да изследва отговорно стратегиите за сортиране, наименование и класификация на множеството

престъпления, при които не е имало арести.

Няма полицейски шеф, който иска да се изправи пред Градския съвет с неразрешени случаи, поради което полицейските служби често използват тактиката, наречена „изчистване чрез арест“.

Процедурата е следната: Някой е арестуван за престъпление, например кражба. Има няколко други кражби в района с горе-долу същия почерк и полицията ги преписва на хванатия извършител. Така полицията изчиства кражбите в района с един единствен арест.

Изследователите могат да разберат разминаването между статистиката и действителността само ако проведат емпирически изследвания върху ежедневната работа на полицията.(Jackall 2005).

Ако социалните теоретици приемат докладите на ФБР като отразяващи равнището на престъпността, без да се интересуват как тези доклади са конструирани, те ще направят грешката да заключат, че само малък брой хора извършват множеството от престъпленията. Резултатът при теоретизирането ще бъде да се изследват какъв тип личности извършват престъпленията. Отгук има много малка крачка до търсенето на обяснения вътре в тялото.

По-горе разказах за използване на прародителските информативни маркери за установяване на расата. Има значителна промяна в расовата композиция на затворниците в американските затвори през последните 30 години. Събирането на тези социални тенденции заедно с предефинирането на расата като нещо детерминирано от ДНК-моделите е предизвикателство към социологията на много равнища: от опита за определяне на расата като биологична или генетична категория до опита да се обясняват множеството сложни социални поведения с прости зависимости.

На това предизвикателство може да се отговори, като се подхожда към социалните изследвания, както предишната генерация е правила, а именно, да се верифицират начините, по които полицейската информация е конструирана. Необходимо е да приемем така наречените прародителски информационни маркери като тясно изследване и наблюдение. Вместо да ги приемаме или отхвърляме аксиоматично, необходимо е да проникнем в логиката на тези работи и да определим как субектите се събират в категории и как се твърди, че някой, който има 85% африкански произход е извършил престъплението.

Накрая, ако социалната конструкция е нещо повече от удобна, остаряла доктрина, споделяна от тези, които вече са приели нейните положения, тя трябва да бъде приета като основа за изследвания на основните емпирични полета; като основа, която

показва как социалните сили създават конструкцията.

Социолозите ще гледат отстрани парада на редукионизма, но трябва да отстояват пред шумната аудитория, че всичко е въпрос на социална конструкция.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Beauvais, Fred. 1998. "American Indians and Alcohol." *Alcohol Health and Research World* 22(4):253–9.
- Beresford, Quentin and Paul Omaji. 1996. *Rites of Passage: Aboriginal Youth, Crime and Justice*. Fremantle, Australia: Fremantle Arts Centre Press.
- Bittner, Egon. 1967. "The Police on Skid-Row: A 'study of peace-keeping.'" *American Sociological Review* 32:699–715.
- BJHC. "Police aim for DNA on 25% of UK population." *BJHC*, February, volume 22, number 1, p. 10. Retrieved July 22, 2005 (<http://www.bjhc.co.uk/news/1/2005/n502020.htm>).
- Black, Edwin. 2003. *War Against the Weak: Eugenics and America's Campaign to Create a Master Race*. New York: Four Walls Eight Windows.
- Boavida, Maria João. 2005. "Portugal plans a forensic genetic database of its entire population: 1st Part." *Newropeans Magazine*, April 8. Retrieved July 23, 2005 (http://www.newropeansmagazine.org/index.php?option=com_content&task=view&id=2059&Itemid=121).
- Bullard, Robert D. 1990. *Dumping in Dixie: Race, Class and Environmental Quality*. Boulder, CO: Westview Press.
- Caspi, Avshalom, Joseph McClay, Terrie E. Moffitt, Jonathan Mill, Judy Martin, Ian W. Craig, Alan Taylor, and Richie Poulton. 2002 "Role of Genotype in the Cycle of Violence in Maltreated Children." *Science* 297(5582):851–4.
- Chorney, M. J., K. Chorney, N. Seese, M. J. Owen, J. Daniels, P. McGuffin, L. A. Thompson, D. K. Detterman, C. Benbow, D. Lubinski, T. Eley, and R. Plomin. 1998. "A Quantitative Trait Locus Associated with Cognitive Ability in Children." *Psychological Science* 9(3):159–66.
- Cicourel, Aaron V. 1967. *The Social Organization of Juvenile Justice*. New York: Wiley.
- Fullwiley, Duana. 2005. "The Biological Construction of Race: 'Admixture' Technology and the New Genetic Medicine." Department of Society, Human Development, and Health, Harvard University, Cambridge, MA. Unpublished manuscript.
- Gavel, Doug. 2000. "Fighting Crime Through Science: Reno lauds DNA Technology at KSG talk." *Harvard Gazette*, November 30. Retrieved September 28, 2005 (<http://www.news.harvard.edu/gazette/2000/11.30/05-crimefight.html>).
- Goffman, Erving. 1959. "The Moral Career of the Mental Patient." *Psychiatry* 22(2):123–42.
- Griffith, V. 2001. "FDA Backs Ethnically Targeted Drug." *Financial Times*, March 9, p. 16.
- Jackall, Robert. 2005. *Street Stories: The World of Private Detectives*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Jensen, Per, Kirsten Fenger, Tom G. Bolwig, and Sven Asger Sorensen. 1998. "Crime in Huntington's Disease: A Study of Registered Offences Among Patients, Relatives, and Controls." *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry* 65:467–71.

- Kamin, Leon J. 1974. *The Science and Politics of I.Q.* New York: Humanities Press.
- Kevles, Daniel. 1985. *In the Name of Eugenics: Genetics and the Uses of Human Heredity.* New York: Alfred A. Knopf.
- Kibbey, Hal. 1995. "Genetic Influences on Alcohol Drinking and Alcoholism." *Research and Creative Activity* 17(3):18–20. Retrieved December 20, 2005 (<http://www.indiana.edu/~rcapub/v17n3/p18.html>).
- Kimmelman, Jonathan. 2000. "Risking Ethical Insolvency: A Survey of Trends in Criminal DNA Databanking." *Journal of Law, Medicine and Ethics* 28:209–21.
- Kitsuse, John I. 1962. "Societal Reaction to Deviant Behavior." *Social Problems* 9(3):247–56.
- Kitsuse, John I. and Aaron V. Cicourel. 1963. "A Note on the Uses of Official Statistics." *Social Problems* 11(2):131–9.
- Klag, Michael J., P. K. Whelton, J. Coresh, C. E. Grim, L. H. Kuller. 1991. "Association of Skin Color with Blood Pressure in U.S. Blacks with Low Socioeconomic Status." *Journal of the American Medical Association* 265:599–602.
- Kozol, Jonathan. 1991. *Savage Inequalities: Children in American Schools.* New York: Crown Publishers, Inc.
- Leroi, Armand. 2005. "On Human Diversity: Why has the Genetics Community Discarded so many Phenotypes." *The Scientist* 19(20):16–22.
- Lowe, Alex L., Andrew Urquhart, Lindsey A. Foreman, and Ian Evett. 2001 "Inferring Ethnic Origin by Means of an STR Profile." *Forensic Science International* 119:17–22.
- Mannheim, Karl. 1936. *Ideology and Utopia.* London, UK: Routledge & Kegan Paul.
- Merton, Robert K. [1949] 1990. *Social Theory and Social Structure.* New York: The Free Press of Simon and Schuster.
- Michels, Robert. 1966. *Political Parties.* (English translation.) New York: Free Press.
- Michigan National Study. 2005. *Age-Adjusted Homicide Death Rates by Race and Sex Michigan and United States Residents, 1980–2003.* Lansing, MI: Michigan Department of Community Health. Retrieved October 10, 2005 (<http://www.mdch.state.mi.us/pha/osr/deaths/Homicidx.asp>).
- Midanik, Lorraine T. 2004. "Biomedicalization and Alcohol Studies: Implications for Policy." *Journal of Public Health Policy* 25(2):211–28.
- Murray, Christopher J. L. and Alan D. Lopez, eds. 1996. *The Global Burden of Disease.* Cambridge, 1996

^x Трой Дъстър е професор по социология и директор на Институт за историята на производството на знание в Нюйоркския университет, а също е хонорован професор в Калифорнийския университет Бъркли. Участва като член или председател на множество комитети, свързани с работата на американските социолози.

¹ Преводът на Иван Евтимов е осъществен със специалното разрешение на Трой Дъстър автор на статията, публикувана в AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW, 2006, VOL. 71 (February:1–15).